

ПРОГРАМА
вступного випробування з філології при вступі на навчання
в ад'юнктуру для здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю В 11 Філологія (за спеціалізаціями)
(освітньо-наукова програма Філологія)

Вступне випробування з філології проводиться з метою:

- перевірки відповідності знань, умінь та навичок майбутніх ад'юнктів програмовим вимогам;
- виявлення та оцінки рівня навчальних досягнень;
- оцінки ступеня підготовленості вступників до навчання для здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Зміст завдань вступного випробування визначається предметною комісією з філології відповідно до змісту освіти та державних вимог до рівня підготовки вступників.

Завдання вступного випробування

Вступники повинні знати:

- 1) нормативну граматику відповідно до спеціалізації у межах спеціальності В 11 Філологія (за спеціалізаціями);
- 2) лексикологію відповідно до спеціалізації у межах спеціальності В 11 Філологія (за спеціалізаціями);
- 3) норми орфоепії відповідно до спеціалізації у межах спеціальності В 11 Філологія (за спеціалізаціями);
- 4) семантику базової термінології відповідно до спеціалізації у межах спеціальності В 11 Філологія (за спеціалізаціями);
- 5) основні етапи розвитку і видатних представників історії мовознавства відповідно до спеціалізації у межах спеціальності В 11 Філологія (за спеціалізаціями).

Вступник повинен уміти:

- 1) давати наукову інтерпретацію явищам мови;
- 2) опрацьовувати базу наукових джерел та робити науково аргументовані висновки;
- 3) користуватися лексикографічними джерелами;
- 4) адекватно передавати зміст повідомлення при перекладі чи інтерпретації;
- 5) визначати належність найбільш визначних мовознавчих пам'яток до певного історичного періоду і робити їхній аналіз.

Перелік тем навчального матеріалу

Завдання має на меті перевірку мовознавчих навиків вступників у межах програмного матеріалу з філології освітньо-професійних програм підготовки докторів філософії.

ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

Сучасний стан загального мовознавства: підходи, парадигми. Проблема визначення об'єкту лінгвістичного дослідження та основні принципи його аналізу. Головні лінгвістичні моделі та гіпотези. Метод опозиційного аналізу. Принципи та методи синтагматичного опису. Методи дистрибутивного і конструктивного аналізу мовних

об'єктів різних рівнів. Поняття дистрибуції та валентності. Напрями конструктивного аналізу мовних одиниць. Лінгвістичні закони, регулярності та постулати, їх застосування у сучасних мовознавчих дослідженнях. Мова і суспільство. Соціальні та мовні зміни. Закономірності соціального та етно-територіального варіювання мови і мовлення. Кодифікація мови і мовлення, їх норми. Взаємодія мов. Мовні контакти та їх наслідки. Лінгвокультурологія і дослідження контактів мов і культур. Етнолінгвістика. Сучасна соціолінгвістика. Поняття «система» та «структура» в сучасному мовознавстві. Системність мови. Зовнішні та внутрішні системні характеристики мови і мовних об'єктів. Мова як структура. Поняття мовних рівнів і відношень між ними. Парадигматика і синтагматика, їх трактування у сучасному мовознавстві. Мова і мовлення. Головні ознаки компонентів цієї дихотомії. Процедури членування мови. Актуальні проблеми лінгвістики тексту та дискурсивного аналізу. Мова як функціональна система. Питання про функції мови та їх кількість. Проблеми опису мови у функціональному аспекті. Слово як базова одиниця мови. Семіотичність слова, його лексико-граматичні ознаки (форма та зміст). Співвідношення мови та мислення. Логіка і лінгвістика. Досягнення та проблеми логіко-лінгвістичних досліджень, лінгвістичної когнітології. Головні аспекти психолінгвістичних досліджень. Досягнення та проблеми прагмалінгвістики. Теорія мовленнєвих актів. Співвідношення речення, висловлення та мовленнєвий акт. Структура та закономірність діалогічної взаємодії. Принципи та максими мовного спілкування. Комунікативна стратегія і тактика. Актуальні проблеми дискурс-аналізу. Мова і мовна особистість. Вивчення особистісних аспектів мовленнєвої, мовленнєво-розумової та комунікативної діяльності людини як мовної особистості.

ЛЕКСИКОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Слово. Вивчення слова. Слово в системі інших мовних одиниць. Знакова природа слова. Типи лексичних знаків. Ономазіологія. Формальний аспект слова. Змістовий аспект слова. Варіантність слова. Функціонально-стилістична характеристика слова. Морфологічна структура слова. Типи морфем. Морфологічна класифікація слів англійської мови. Принципи словотворчого та морфемного аналізу слова. Співвідношення двох рівнів аналізу та різниця між ними. Поняття продуктивності словотворчих моделей. Продуктивні та непродуктивні, живі та мертві афікси. Словотворча модель, її типи. Словотворча парадигматика. Проблема значення слова. Основні концепції значення слова. Поняття та значення. Когнітивна семантика. Лексичне значення та семантична структура слова. Діахронний та синхронний підходи до вивчення значення слова. Шляхи та засоби виділення значення слова, різні класифікації значень. Проблема полісемії та омонімії в теорії та практиці лексикографії. Словник англійської мови як система. Критерії та шляхи лексико-семантичної систематизації словникового складу. Синонімія, антонімія, гіпонімія; семантичні поля, ідеографічні групи. Проблеми англійської лексикографії. Типи англійських словників. Найважливіші події в історії британської та американської лексикографії. Типи перекладних словників. Власні та запозичені слова в англійській мові. Проблема асиміляції. Типи запозичених мовних одиниць. Адаптивність системи словникового складу. Регіональна та соціальна варіативність мови. Соціолінгвістичний аспект слова. Основні тенденції зміни значення слова. Вільні словосполучення. Характеристика вільних словосполучень, проблема визначення, критерії та засоби виділення їх у реченні. Стійкі словосполучення. Порівняльна характеристика з вільними

словосполученнями англійської мови. Основні концепції фразеології та класифікації фразеологічних одиниць.

ГАЛУЗЬ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Предмет перекладознавства та його місце серед інших гуманітарних дисциплін. Роль перекладу в розвитку світової культури, взаємозбагаченні культур та зміцненні міжнародних зв'язків. Короткий огляд сучасного стану вітчизняного і зарубіжного перекладознавства. Категоріальний апарат перекладознавства. Компетенції перекладача. Переклад у стародавньому світі. Переклад у перехідний період від пізнього стародавнього часу до раннього середньовіччя. Переклад у середні віки. Переклад у Східній Європі у XV-XVIII ст. Переклад в Україні у XIX-XX ст. Національні школи перекладознавства. Видатні перекладачі та перекладознавці України і країни мови перекладу. Проблема перекладності. Критика нігілістичних та ідеалістичних концепцій в галузі перекладу. Комунікативний, мовний, літературний, культурний та семіотичний аспекти перекладу. Теорія перекладу і порівняльне вивчення мов. Загальна та спеціальні теорії перекладу. Просторова та часова варіативність мови і переклад. Варіанти полінаціональних літературних мов і переклад. Врахування належності цільової аудиторії перекладу до носіїв певного варіанту полінаціональної мови. Проблеми перекладу віддалених у часі текстів на сучасну мову. Етапи перекладацького процесу і фактори, що впливають на цей процес. Переклад як контакт двох мов і двох культур. Переклад і двомовність. Контекст оригіналу і контекст перекладу. Мовні форми, мовні значення і позамовна ситуація під час перекладу. Денотативний, конотативний та прагматичний аспекти перекладу. Зміст як інваріант перекладу. Інформативна структура тексту та окремих його елементів (слів, словосполучень тощо). Види екстралінгвістичної інформації (константної та оказіональної): денотативна (семантична), конотативна (експресивно-стилістична), соціолокальна, хронологічна, соціокультурна (прагматична), асоціативно-образна та ін. Взаємозв'язок екстралінгвістичної та лінгвістичної інформації в тексті і його врахування під час перекладу. Поняття функціональної інформації (домінанти) тексту та її відображення в перекладі. Переклад буквальний, адекватний та вільний. Адекватність та еквівалентність перекладу. Шляхи досягнення адекватності в перекладі. Проблема одиниці перекладу. Рівні еквівалентності. Співвідношення формальних та змістових категорій у визначенні рівнів еквівалентності. Поняття еквівалента, мовного відповідника, аналога, часткового відповідника, «адекватної заміни». Трансформаційна, семантико-денотативна, ситуативна та комунікативна моделі перекладу. Теорія скопосу Г. Вермейера і К. Райс. Теорія функціонального перекладу К. Норд. Концепція динамічної еквівалентності Ю.Найди. Комунікативно-інтерпретативна модель перекладу. Способи, прийоми і методи перекладу у теорії Р.К.Мін'яра-Белоручева. Теорія полісистем І. Івен-Зохара та місце перекладеної літератури в літературній полісистемі (А. Лефевр). Соціологія перекладу Н. Бахляйтнера та М. Вольф. Функціональний переклад К.Норд. Невидимість перекладача (Л. Венутті). Теорія адаптації в перекладі (В. Демецька). Теорії творчості в перекладі (П. Кусмауль, О. Ребрій). Теорія перекладацької дії (Ю.Гольц. Менттері). Культурний поворот у перекладознавстві. (С. Басснет і А. Лефевр). Основні типи лексико-граматичних перетворень в перекладі: перерозподіл смислових компонентів висловлювання, заміна, додавання і видалення смислових одиниць. Структура і лексико-семантична зумовленість перетворень під час перекладу з іноземної мови та іноземною

мовою. Втрати і компенсації змісту в перекладі. Лексико-семантичні трансформації у перекладі. Диференціація значень (синонімічні відповідники), генералізація та конкретизація значень (гіпероніми та гіпоніми). Прийом логічного розвитку поняття (метонімічний перенос у перекладі). Прийом перефразування. Векторні заміни у перекладі. Прийоми компенсації та конденсації (компресії). Поняття цілісного переосмислення. Письмовий переклад, усний переклад. Науково-технічний та художній переклад.

ПИТАННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ

МОВОЗНАВСТВО

1. Взаємодія мов. Мовні контакти та їх наслідки.
2. Системність мови. Мова як структура. Поняття мовних рівнів і відношень між ними.
3. Слово як базова одиниця мови. Семіотичність слова, його лексико-граматичні ознаки
4. Лінгвопрагматика. Теорія мовленнєвих актів.
5. Граматичні категорії дієслова в англійській мові.
6. Поняття продуктивності словотворчих моделей. Продуктивні та непродуктивні, живі та мертві афікси.
7. Критерії та шляхи лексико-семантичної систематизації словникового складу.
8. Проблема полісемії та омонімії в теорії та практиці лексикографії.
9. Проблеми англійської лексикографії. Типи англійських словників.
10. Власні та запозичені слова в англійській мові. Проблема асиміляції.
11. Регіональна та соціальна варіативність англійської мови.
12. Сучасна соціолінгвістика.
13. Основні концепції фразеології та класифікації фразеологічних одиниць.
14. Базові поняття стилістики: стиль, норма, контекст, та його види, образ та образність, синоніми в мові та в мовленні.
15. Стилїстична диференціація словникового складу сучасної англійської мови.
16. Стилїстичний синтаксис.
17. Стилїстична семасіологія. Фігури заміщення, фігури суміщення, фігури тотожності і фігури протилежності
18. Типи та жанри текстів.
19. Сучасний дискурсивний аналіз на матеріалі англійської мови
20. Поняття парадигми у сучасній лінгвістиці.

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

1. Предмет та завдання перекладознавства.
2. Історія перекладу
3. Видатні перекладачі та перекладознавці України і країни мови перекладу.
4. Теоретичні моделі перекладу.
5. Сучасні теорії перекладу.
6. Порівняльне вивчення мов (лексикологія, граматика, стилістика) і теорія перекладу.
7. Просторова та часова варіативність мови і переклад.
8. Взаємозв'язок екстралінгвістичної та лінгвістичної інформації в тексті і його врахування під час перекладу.
9. Проблема перекладності.
10. Поняття точності й адекватності перекладу.
11. Критерії оцінки якості перекладу.
12. Різновиди перекладу.
13. Перекладацькі трансформації.
14. Загальна характеристика лексико-фразеологічних проблем перекладу.
15. Загальна характеристика граматичних проблем перекладу.
16. Загальна характеристика стилістичних проблем перекладу.
17. Загальна характеристика прагматичних проблем перекладу.
18. Поняття авторського стилю і переклад.
29. Новітні інформаційні технології у перекладацькій діяльності.
20. Методика викладання іноземної мови та перекладу.

Вступний екзамєн проводиться за екзамєнаційними білетами, які складаються із 3 питань: 1. Теоретичне питання з мовознавства. 2. Теоретичне питання з перекладознавства. 3. Презентація дослідницької пропозиції.

Рекомендована література для підготовки до вступного випробування

Мовознавство

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004.
2. Задорожний Б.М. Проблеми загального та германського мовознавства. - Львів, 2000.
3. Тищенко К. Метатеорія мовознавства. - К., 2000.
4. . Парашук В.Ю. Теоретична фонетика англійської мови. –Вінниця. 2004
5. Полюжин М.М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення. - Ужгород, 1999.
6. Лінгвокогнітивні аспекти малих текстів : [монографія]/ [за ред. С.О.Швачко]. – Суми : Вид-во СумДУ, 2008.
7. Яворська Г.М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: мова, культура, влада. - К., 2000.
8. Brutt- Griffler J. World English. A study its development.- 2002- 230p.
9. Chomsky Noam You are being lying to. The Disinformation Guide to Media Distortion , Historical Whitewashes and Cultural Myths.-2001.
10. CONCISE ENCYCLOPEDIA OF APPLIED LINGUISTICS . Elsevier Ltd. 2010.
11. Corpus Pragmatics. A Handbook. – Cambridge Univ. Press. 2015.
12. Danesi, Marcel Messages, Signs and Meanings.- A Basic Textbook in Semiotics and Communication Theory.- Canadian Scholars Press, Inc. – 2004.
13. Dialects of English. Edinburgh Univ Press <https://edinburghuniversitypress.com/series-dialects-of-english>English in the World. History, Diversity, Change.-2012.
14. Linguistic Landscape <https://www.jbe-platform.com/content/journals/22149961>
15. Kirk St.Amant Linguistic and Cultural Online Communication Issues in the Global Age.- 2007. 35. Kress, Gunther Leeuwen, Theo van Reading Images. The Grammar of Visual Design. Routledge. – 2006.
16. The Oxford Handbook of Language Evolution.- Oxford, 2012

Перекладознавство

1. Андрієнко Т.П. Стратегії очуження й одомашнення в перекладі художнього дискурсу з англійської мови на українську. – Київ: Вид-во Київ. міжнародн. ун-ту, 2011. – 265 с.
2. Григорій Кочур і український переклад: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., К.-Ірпінь, 27-29 жовт. 2003 р. / Редкол.: О. Чередниченко (голова), Р. Зорівчак, Л. Коломієць, А. Кочур. – К.; Ірпінь: Перун, 2004. – 280 с.
3. Енциклопедія перекладознавства : у 4 т. Т. 2 : пер. з англ. / за ред.: Іва Ґамб'є та Люка ван Дорслара ; за заг. ред.: О. А. Кальниченка та Л. М. Черноватого. – Вінниця : Нова Книга, 2020. – 280 с.
4. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад. – Львів: Видавництво при Львівському університеті, 1989. – 216 с. 5
5. Кальниченко О.А., Полякова Ю.Ю. Українська перекладознавча думка 1920-х – початку 1930-х років: Хрестоматія вибраних праць. – Вінниця: Нова книга, 2011. – 504 с.

6. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. – Вінниця: Нова книга, 2002. – 564 с.
7. Карабан В.І., Борисова О.В., Колодій Б.М., Кузьміна К.А. Попередження інтерференції мови оригіналу в перекладі (вибрані граматичні та лексичні проблеми перекладу з української мови на англійську): Навчальний посібник. За ред. проф. Карабана В.І. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 205 с.
8. Карабан В.І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову. Навчальний посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 608 с.
9. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства: Підручник. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 512 с.
10. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. – Вінниця: Нова книга, 2000. – 448 с.
1. 11.Dicerto S. Multimodal Pragmatics and Translation: A New Model for Source Text Analysis. London: Palgrave Macmillan, 2018.
11. Fedorov's Introduction to Translation Theory, ed. by Brian James Baer. – Routledge, 2021. – 290 p.
12. Handbook of Translation Studies: Volume 5, ed. by Yves Gambier and Luc van Doorslaer. – John Benjamins Publishing Company, 2021. - 281 p.
13. Pym A. Exploring Translation Theories. – Abingdon: Routledge, 2010. – 186 p.